

**BAHMAN NIRUMAND
OG ECKHARD SIEPMANN:**

Om revolusjonens fremtid

Langt fra å ville omvelte hele samfunnet for de revolusjonære proletarene, strever de demokratiske småborgerne etter en endring av de sosiale tilstander som er slik at det bestående samfunn blir gjort mest mulig tålelig og bekvemt for dem. Proletariatets parti kan slett ikke nøye seg med disse kravene... Det er vår interesse og vår oppgave å gjøre revolusjonen permanent... For oss kan det ikke dreie seg om forandring av privateiendommen, men bare om en oppheving av klassene, ikke om forbedring av det bestående samfunn, men om grunnleggelsen av et nytt.

Karl Marx, 1850¹

Samfunnet som skaper en ny organisasjon av produksjonen på grunnlag av fri og egalitær assosiasjon av produsentene, plasserer statsmaskineriet der det da vil høre hjemme: i museet for oldtidsgjenstander, ved siden av rokken og bronse-øksa.

Friedrich Engels, 1884²

1. Verdensrevolusjonens stadier. Revolusjonær allianse. Uten å mystifisere kan en gjøre krav på å tale om verdensrevolusjonen i den utstrekning avantgarden ved de forskjellige frontene er seg bevisst at deres (enkelt-)kamp bare er det spesielle ved det almene. Denne bevissthet blir i dag skapt fremfor alt gjennom den vietnamesiske revolusjon. Hver revolusjonær bevegelse blir knyttet konkret til alle andre gjennom denne revolusjonen som bindeledd. Internasjonalen uttrykkes ikke med solidaritetserklæringer eller internasjonale bri-

gader, ikke med pengeinnsamlinger eller protesterklæringer, men ved at revolusjonære grupper i hele verden bekjemper imperialismen der de er konfrontert med den og med de midler som står til rådighet i de enkelte situasjoner og som rammer kontrarevolusjonen hardest alt etter dens aktuelle struktur. Et attentat mot en regjeringssjef kan hjelpe en revolusjon i Latin-Amerika til gjennombrudd; i Europa ville det være en meningsløshet. Å knuse manipulasjonsapparatene er i de høyt industrialiserte landene en forutsetning for å bryte igjennom menneskenes falske identifikasjon med formynderstaten; i land der denne identifikasjonen er uteblitt på grunn av materiell elendighet, ville en slik taktikk være uten virkninger. Likevel er det mening i å demonstrere identiteten mellom revolusjonære bevegelser. Amerikaneren som er systematisk oppdratt til ikke å se noen sammenhenger, blir urolig når en negerleder reiser til Cuba eller Nord-Vietnam, eller når det vises transparenter med bilde av Che Guevara på et Vietnam-møte. Denne amerikaneren skal måtte erkjenne at imperialismen har gjort størstedelen av menneskeheten til sin fiende, at en stadig større del av de mest bevisste menneskene i selve "den frie verden" hører til dens motstandere, og at enigheten og samarbeidet mellom den indre og den ytre opposisjonen vokser for hver dag.

Permanent revolusjon. Den unge Marx definerte den "revolusjonære sosialisme" som "revolusjonens permanenserklæring, proletarietets klassesdiktatur som nødvendig gjennomgangspunkt til avskaffelse av klasseforskjeller overhodet, til avskaffelse av samtlige produksjonsforhold som klasseforskjellene beror på, til avskaffelse av samtlige sosiale relasjoner som motsvarer disse produksjonsforhold, til omveltning av samtlige ideer som har sitt utspring i disse sosiale relasjonene."³

I de østeuropeiske, sosialistiske landene er riktignok produksjonsforholdene som klasseforskjellene beror på, blitt avskaffet. Men en objektiv analyse av disse landene kan ikke bekrefte at samtlige sosiale relasjoner og samtlige ideer som motsvarer de avskaffede produksjonsforholdene, er blitt avskaffet. Stalinisme og byråkratisisme reverserte nok ikke avskaffelsen av klassene, men de forhindret nettopp den prosessen som er nødvendig for at omveltningen av basis skal føre til det befridde samfunn: Nemlig revolusjoneringen av bevisstheten.

Revolusjoner nedenfra vil bli svaret når en revolusjon stivner til, når demokratiseringen av bevisstheten ikke følger demokratiseringen av økonomien, når staten på nytt avsondrer seg fra samfunnet og gjør menneskene føyelige gjennom administrasjon istedenfor å myndiggjøre dem gjennom oppdragelse, og fremfor alt når undertrykkningstiltakene kommer i en tid da den relative økonomiske stabiliteten ikke lenger gir noen grunn til ytterligere disiplinering. Så lenge prinsippet om den permanente revolusjon ikke settes ut i livet, er det og-

så i et sosialistisk land nødvendig med en revolusjon mot staten som har avskåret seg fra massene.

Overgang til den kommunistiske verdensrepublikk. Alt i dag melder den fasen i verdenspolitikken seg da den internasjonale konstellasjonen ikke lenger består av kapitalistiske land konfrontert med de sosialistiske, men blir kjennetegnet av motsetningen mellom en sosialistisk avantgarde og en revisjonistisk sosialisme. Det må ikke utelukkes at de teknisk høyt utviklede statene etter omveltningen av produksjonsforholdene forfaller til en positivisme på grunnlag av de fullt utviklede produktivkreftene, en positivisme som nøyer seg med å tilfredsstille menneskene ut fra produksjonens kriterier og ofrer deres selvbestemmelse for en tilsynelatende rasjonell tilpasning til de rasjonelt organiserte produktivkreftene. En slik utvikling kan vi nå observere i Sovjetunionen, og den kommer til uttrykk hos de kreftene i Kina som kulturrevolusjonen vender seg mot. Først når imperialismen er knust over hele verden, når teknikken er fullt utviklet og menneskenes bevissthet er revolusjonert, begynner den kommunistiske verdensrepublikk med slutten på samfunnets årtusengamle oppsplittelse og blindhet.

2. *Det befriddet samfunn.* Folk som vurderer verdenssituasjonen ut fra hvor godt forretningene deres blomstrer, og som grunner sin moral på apologi for og reproduksjon av alt som stabiliserer status quo, slike folk bruker å hale fram følgende som sin mest uimotsigelige innvending mot utkastet av et autonomt samfunn: Et slikt samfunn er riktignok ønskelig, men så sant det ikke er uoppnåelig på grunn av menneskelige svakheter, så lar det seg i alle fall ikke organisere. Det er utopisk og derfor en umulighet. Argumentet blir presentert med den livserfarnes resignerte holdning. Denne holdningen skal la en forstå at også den som avviser utopien, ønsker seg riktignok "en bedre verden", men han har erkjent og anerkjent at den menneskelige natur er uforanderlig og at alt strev og arbeid er ufullkomment. Slik blir den platte egoisme til dyp skeptisisme; spørsmålet "hvordan vil dere innrette et slikt samfunn?" skal avlede blikket fra den spørrendes dårlige samvittighet.

Tilfredsstillelsen over at et "tilfredsstillende" svar uteblir, inneholder fascistiske element i den grad det nettopp er de fascistiske bevegelsenes tvilsomme fortrinn å varte opp med faste programmer for en maktovertakelse, programmer som så blir påsket igjennom mot all motstand.

Et fritt samfunn, derimot, kan organiseres bare gjennom demokratiske initiativer ved menneskenes skapende og selvstendige aktivitet. Det har vist seg at det borgerlige samfunn ikke kunne innfri løftet fra den borgerlige revolusjon: I stedet for frihet brakte denne revolusjonen tiltakende og til

slutt total manipulasjon; i stedet for likhet skjenket den et klassesamfunn der de privilegerte klassene reagerer like brutalt som slavehandlerne og føydalherrene når deres posisjon blir truet; og brorskap utbredte denne revolusjonen gjennom et økonomisk system som mennesket bare kan leve i når det bedrar og bekjemper sin bror.

Det borgerlige samfunn har lært oss at frihet, likhet og brorskap ikke kan virkeliggjøres i et klassesamfunn. Vi må altså enten oppgi disse målene eller avskaffe den statsformen som ikke kan virkeliggjøre dem. En tredje vei fins ikke.

En vanskelighet består i å forhindre at strukturene i det gamle samfunn sniker seg inn i det nye i forvandlet påkledning og derfor vanskelige å erkjenne: en snikende kontrarevolusjon, det være i form av byråkratisering eller i form av åpen terror. Dette syndromet som Europa og USA på grunn av sin individualistiske bevissthetsstruktur er sterkt disponert for, betegner den avgjørende vansken ved organiseringen av et autonomt samfunn med høyt utviklede produktivkrefter.

Forutsetningene for innføring av reelt demokrati er avskaffelse av klassene, en omfattende bevisstgjøringsprosess hos massene og et demokratisk kontrollsystem. Avskaffelsen av klassene er ennå ikke helt sikret ved opphevelsen av privateiendommen til produksjonsmidlene. En "klasse" definert i ny betydning kan dannes av et tilstivnet funksjonærapparat eller av en maktkonsentrasjon hos gruppen av høyt spesialiserte teknikere og vitenskapsmenn; nettopp denne gruppens arbeid vil et fremtidig samfunn avhenge av i en i dag uoverskuelig grad.

Opphevelsen av klassene må derfor følges av at staten "dør hen" som en "spesiell represjonsmakt" (Engels). Når staten - i det borgerlige samfunn et instrument for den herskende klassen - etter den sosialistiske revolusjon forsvinner i en langsom prosess til fordel for en fri selvorganisering av samfunnet, forsvinner med den også institusjonene som den har utøvd sin makt gjennom, slik som militærvesen, politi, osv.⁴ Det vil altså ikke finnes noe maktinstrument for en klick som ønsker å gjøre "statskupp". Når det dessuten ikke fins undertrykte sjikt og samfunnet er rasjonelt og rettferdig organisert, så byr det seg ikke noen potensiell massebasis for demagoger og maktstrevere.

La oss innrømme at inntil i dag er modeller for en perfekt demokratisk kontroll blitt utilstrekkelig utviklet. De kan bare bli resultatet av langvarige praktiske eksperimenter, eksperimenter som begynte med Pariskommunen i 1871, og som fant sitt foreløpig siste stadium i den kinesiske kulturrevolusjonen.

Bevisstgjøring gjennom revolusjonær praksis. Vanskene som oppstår ved løsningen av motsetningen mellom revolusjon og byråkrati, kan imidlertid ikke skjule at - permanent - revo-

lusjon er den ufravikelige forutsetningen for ethvert forsøk på å beherske produktivkreftene som er blitt utviklet i annen halvpart av vårt århundre, på en måte som ikke gjør menneskene til en bevisstløs bestanddel av et teknokratisk apparat som er avkapslet fra all kontroll. Kommunisme betyr altså ikke et (mer eller mindre utprøvd) alternativ til kapitalismen (som, etter det folk tror, i det minste fungerer på et vis), men et alternativ til menneskets totale regresjon. At en fullkommen modell for mikrostrukturene i en fri selvorganisasjon ennå ikke er utviklet, ennå ikke kan være utviklet, taler ikke for de gjennom århundrer "velprøvde" institusjoner som alt kjemper sin døds kamp. Dette faktum taler derimot for at en slik modell snarest må utvikles fullstendig gjennom verdensomspennende praksis.

Likedan er revolusjonen en helt nødvendig forutsetning for å bringe videre den bevisstgjøringsprosessen som reelt demokrati ikke kan være foruten. I de høyt industrialiserte samfunnene blir denne prosessen lettet av forkortningen av arbeidstiden basert på automatisering av produksjonen. Frigjøringen av produktivkreftene må følges av den "frigjøring av bevisstheten" som derved blir mulig. Opphevelsen av klassene må følges av opphevelsen av bevissthetsklassene. Den permanente bevissthetsrevolusjon må tilsvare den permanente samfunnsrevolusjon. Målet med denne frigjøringen kan ikke være at hver enkelt begriper de mest kompliserte tekniske prosesser - selv om det kunne være ønskelig -, men at han lærer å tenke dialektisk, ikke bare å oppleve, men å forstå betydningen av det nye samfunn overfor det gamle, og å overvinne ettervirkningene fra det gamle samfunn. Det er ikke nødvendig at han forstår tekniske detaljer, men han må kjenne funksjonen til enhver detalj innen samfunnet som helhet.

"Først da vil verdenskommunismens epoke være nådd, når hele menneskeheten bevisst omdanner seg selv og verden", skrev Mao Tse-tung i 1937 i Yanan. Og denne omdannelsen omfatter ifølge Mao "omdannelsen av ens egen erkjennelsesevne": Erkjennelse kan ikke være en isolert bevissthetsakt, men kan bare utgå fra enheten mellom viten og handling - revolusjonær praksis blir selv til erkjennelsesevne. "Oppdage sannheten gjennom praksis og atter verifisere og videreutvikle sannheten gjennom praksis. Utgå fra sanselig erkjennelse og utvikle den aktivt til rasjonell erkjennelse; deretter utgå fra rasjonell erkjennelse til aktiv ledelse av den revolusjonære praksis for å forandre både den subjektive og den objektive verden: Praksis - erkjennelse, atter praksis - og atter erkjennelse. Denne formen gjentar seg i uendelige sykler, og for hver syklus løftes innholdet i praksis og erkjennelse til et høyere nivå."⁵

Oppdragelse og utdanning i det frie samfunn betyr altså ikke bare en kvantitativ utvidelse av menneskets viten, men en kvalitativ forandring av læreprosessen og erkjennelsesevnen. Fri oppdragelse og utdanning betyr opphevelse av arbeidsdelingen i erkjennelsesprosessen og forvandlingen av verden, og

speiler dermed avskaffelsen av menneskets splittelse i klassesamfunnene, avskaffelsen av oppspaltningen i ånd og legeme, følelse og forstand, arbeid og fritid, tanke og handling.

3. *Det nye menneske.* Er mennesket totaliteten av de sosiale forhold, så vil den radikale forandringen av alle sosiale forhold frembringe et radikalt forandret menneske. Dette nye menneske vil ikke bare være ulik mennesket i den kapitalistiske epoken, men alle de trekk som klassesamfunnene har påført menneskene siden ursamfunnets oppløsning, vil forsvinne: trekk av arbeidsdeling, utbytting, filosofisk og religiøs fremmedgjøring. Europa vil ikke frembringe dette mennesket; det ble forbeholdt Europa å utvikle fullstendig og til siste konsekvens det splittede mennesket i et splittet samfunn: I fascismen og i kolonialismen fant dette mennesket sin fullbyrdelse og sin tilintetgjøring. Og bare i sin tilintetgjøring blir det europeiske menneske fødselshjelper for det nye menneske, den koloniserte, som frigjør seg med en vold som ikke bare dreper den fremmede undertrykkeren, men også den undertrykte i ham selv: Tilintetgjøringssakten er en frigjøringsakt. Ikke filosofene i den gamle verden, men de revolusjonære blant de undertrykte folkene taler i dag om Det nye menneske:

"La oss en gang for alle si adjø til et Europa som uavlatelig hever mennesket til skyene, men myrder det hver gang det våger å vise seg, både i sine egne byer og overalt ellers i verden... Jeg ser etter mennesket i europeernes stil og teknikk, men ser bare hvordan mennesket gang på gang er blitt fornektet og myrdet... For Europas skyld, for vår egne skyld og for menneskehetens skyld, kamerater, må vi skifte ham, utarbeide nye tanker og gjøre vårt beste for å skape et nytt menneske... La oss prøve å skape det totale menneske som Europa ikke har vært i stand til å frembringe."⁶

I Latin-Amerika beskrev Che Guevara på lignende måte og samtidig som afrikaneren Fanon sammenhengen mellom frigjøringskampen og det nye menneskets fødsel: "I løpet av denne prosessen, da sosialismen fantes bare som en mulighet, var mennesket en grunnleggende faktor. En satte sin lit til den enkelte, med navn og fornavn. Framgang eller tilbakeslag for kampen som var satt i gang, var avhengig av den enkeltes aksjonsevne... Holdningen til våre kjempere viste alt det fremtidige menneske.. I denne perioden med sosialismens oppbygging kan vi bli vitner til det nye menneskets fødsel."⁷

Hvorfor kan partisanekampen bli en skole for det nye mennesket? Det befridde samfunn vokser fram i skjødde til det gamle, og guerillabasen er så å si den embryonale foregripelse av det nye samfunn, dets modell. I denne modellen er det samsvar mellom strukturene og permanensen til den revolusjonære prosessen og menneskets oppgaver og forvandlinger i den: Partisanekampen krever vidtrekkende selvstendig handling av de revolusjonære, ikke blind utførelse av ordrer.

All militær rang er avskaffet, en foregripelse av opphevelsen av det sosiale hierarkiet. Den enkeltes isolasjon brytes ned og det bygges opp tillit og gjensidig støtte mellom geriljakjemperne. Og til sist kanskje det aller viktigste: arbeidsdelingen oppheves, da hver enkelt samtidig må være soldat, teoretiker, jeger, lærer, osv. Partisanlivets nødvendigheter foregriper på denne måten det som først opphevelsen av de tradisjonelle tvangsmekanismene i det befridde samfunn skal muliggjøre: den allsidige utvikling av menneskets evner og muligheter.

Vil Europa, vil Nord-Amerika overhodet kunne følge de revolusjonære landene på denne veien? Den revolusjonære kampen mot et voksende teknokratisk herredømme i høyt industrialiserte stater, kan ikke ha tilsvarende virkninger som frigjøringskampen i et kolonisert land når det gjelder en total omstrukturering av mennesket. Fremmedgjøringsprosessen i de vestlige konsumsamfunnene har nemlig nådd et stadium som nødvendigvis gjør omskapingen til et "totalt menneske" til en langvarig og vanskelig prosess.

Mens vitale behov gjør omveltningen av samfunnet uomgjengelig i de revolusjonære landene, er det nettopp de falske behovene som lar det bestående systemet i de imperialistiske statene synes rasjonelt og tjenlig, og som dermed demmer opp for revolusjonen. Institusjonene i de ~~enkelt~~ kapitaliske samfunn påtvinger menneskene behov som ikke samsvarer med deres egne interesser. Dette skjer i en slik grad at menneskene blir disponert til å holde disse utenfrastyrte behov for å være sine egne: Samtidig reproducerer de falske behovene et system som ikke er i samsvar med menneskenes sanne interesser, og som de likevel holder for å være det mest fornuftige. Av dette resulterer status quo's sterile onde sirkel: De falske behovene kan forsvinne først når samfunnet blir revolusjonert, og samfunnet kan bli revolusjonert først når de falske behovene er forsvunnet.

Dette innebærer nødvendigvis forskjeller i den anti-imperialistiske kampen i de revolusjonære og de førrevolusjonære landene; disse forskjellene betyr imidlertid ikke forskjellige målsettinger, men gjelder ulike hindringer for det historiske fremskritt. Som Mao Tse-tung sier, kan "kvalitativt forskjellige motsetninger... løses bare med kvalitativt forskjellige metoder."⁸ Strategien for den revolusjonære kampen må derfor rette seg etter betingelsene i klassekampens aktuelle situasjon. I de revolusjonære landene i Afrika, Asia og Latin-Amerika hindrer de underutviklede produktivkreftene det sosiale fremskritt. Revolusjonen begynner derfor med omveltningen av produksjonsforholdene, ved at herredømmet til en klasse (imperialismen) blir avløst av herredømmet til en annen klasse (el. folket). I metropolene derimot, der bevissthetsmanipulasjonen er blitt det viktigste herredømmeinstrument, gjelder frigjøringskampen aller først knusingen av manipulasjonsapparatene, forandring av overbygningen. I Mao Tse-tungs skrift "Om motsetningen" heter det:

"Når overbygningen (politikk, kultur, osv.) hindrer utviklingen av den økonomiske basis, blir politiske og kulturelle omdannelser det hovedsakelige, det avgjørende. Er det i strid med materialismen å si dette? Nei, vi anerkjenner nemlig at i historiens totale forløp blir det åndelige bestemt av det materielle, blir den sosial bevissthet bestemt av den sosiale eksistens. Men samtidig må vi anerkjenne at det åndelige virker tilbake på det materielle, at overbygningen virker tilbake på basis. Med dette kommer vi ikke i strid med materialismen. Tvert imot: vi avviser den mekanistiske materialismen og forsvare den dialektiske."⁹

Mao beskriver her betingelsene som idag faktisk bestemmer kampen i metropolene: Den kulturelle overbygningen forhindrer utviklingen av den økonomiske basis. Det betyr at det ville være illusorisk i den nåværende situasjon i metropolene å begynne den revolusjonære geriljakampen umiddelbart. Revolusjonen i metropolene må forberedes gjennom en kultur-revolusjon: en ufravikelig forutsetning for revolusjonering av massene. Revolusjoneringen av massene er på sin side forutsetningen for en sosialistisk revolusjon. "Den lange marsjen gjennom institusjonene", frigjøringen av menneskenes sanselighet og bevissthet er ikke noe forlegent alibi for en ekte revolusjon; under betingelsene i det seinkapitalistiske samfunn er de den eneste bestanddel i revolusjonens forberedelsesfase som lar seg rettferdiggjøre taktisk. Idet den revolusjonære klassekampen i de høyt utviklede landene ble en kamp mot overbygningen, ble studentene drivkraft for den revolusjonære bevegelsen (unntak: USA hvor den sorte befolkningen samtidig fører kampen om den økonomiske basis). Derfor kjemper ikke ~~den~~ avantgarden av studenter om f.eks. høyere lønninger i Forbundsrepublikken, men for ekspropriasjon av Springer-konsernet. Den stormer ikke industriforbundenes konferansesaler, men trenger inn i kirker og teatre; den kjemper ikke for tillatelse av KPD, men for at parlamentarismen skal bli avløst av et rådssystem. Det er ikke arbeidernes medbestemmelse i bedriftene som er denne avantgardens mål, men arbeidernes selvbestemmelse og skapende utfoldelse på alle områder av dagliglivet som kime til et nytt samfunn.

Frigjøring av sanseligheten. I sine Paris-manuskripter noterte den 25 år gamle Marx: "På samme måte som *privateiendommen* bare er det sanselige uttrykk for at mennesket blir konkret og legemlig (gegenständlich) for seg selv og samtidig langt mer blir en fremmed og umenneskelig gjenstand for seg selv, at menneskets livsytring er dets livsoppgivelse, dets virkeliggjøring er dets uvirkeliggjøring - er en *fremmed* virkelighet, så må den positive opphevelsen av *privateiendommen*, dvs. den *sanselige* tilegnelsen av det menneskelige vesen og liv, av det konkrete og legemlige menneske, av de menneskelige *verkene* for og av menneskene, ikke oppfattes bare i betydning av *umiddelbar*, ensidig *nyttelse*, bare i betydningen av å eie, å ha. Mennesket tilegner seg sitt allsidige vesen på en allsidig måte, altså som et totalt mennes-

ke."10 Klassesamfunnets historie er samtidig historien om utarming av alle sanser, reduksjonen og nivelleringen av dem til sansen for å eie, for å ha. Denne fremmedgjøring av alle fysiske og åndelige sanser forhindrer den totale tilegnelse av den menneskelige virkelighet. Denne fremmedgjøringen ødelegger forholdet mellom menneskene og gjenstandene de selv har skapt, ved at disse gjenstander forekommer menneskene døde og fremmede. Og den ødelegger forholdene menneskene imellom, ved at den ikke lar det annet menneske føles som et behov, men gjør det til en konkurrent som eielysten defineres mot. "Det menneskelige vesen måtte reduseres til denne absolutte armod for at det skulle kunne avføde sin indre rikdom."11

I det befrikkede samfunn, der privateiendommen er opphevet, selvrealiserer mennesket seg i sin aktivitet. Menneskets gjenstander er nå menneskelige gjenstander; og da mennesket har skapt dem som sosialt vesen, er de sosiale gjenstander. Tilegnelsen av den således forandrede virkeligheten, forandrer sansene som mennesket opptar virkeligheten gjennom og som det forandrer den ved hjelp av: Den tingliggjorte sansen blir menneskelig, den egoistiske sansen blir sosial. Det rike menneske trer i stedet for den nasjonaløkonomiske rikdom: "...først gjennom det menneskelige livets konkret og lemeglig utfoldede rikdom vil rikdommen til den subjektive menneskelige sanselighet, vil et musikalsk øre, vil sansen for formenes skjønnhet, skapes og utvikles. Kort sagt: Først da vil sanser som er i stand til menneskelige nytelser, sanser som manifesterer seg som menneskelige vesenskrefter, delvis bli opplært, delvis bli skapt. For ikke bare de fem sansene, men også de såkalte åndelige sanser (å ville, å elske, osv.), med ett ord: den menneskelige sans, sansens menneskelighet, blir til først gjennom eksistensen av sin gjenstand, gjennom eksistensen av den humaniserte natur."12

Marx' oppfatning av det totale menneske overensstemmer med utkastene til et nytt menneske fra teoretikerne i de revolusjonære landene: Når Fanon krever "en ny menneskehetens historie" som skal tilbakelegge den "sykelige oppstyking av menneskets funksjoner og ødeleggelsen av dets enhet"13, når Che Guevara sier om det fremtidige menneske at det vil begynne "å gjenkjenne sitt eget verk og fatte sin menneskelige storhet gjennom den skapte gjenstanden og det realiserte arbeidet"14, så blir tankens kontinuitet tydelig.

Oversatt av Rune Skarstein

N O T E R

1. MEW, Bd. VII, Berlin 1960, s.247.
2. Friedrich Engels: DER URSPRUNG DER FAMILIE, DES PRIVAT-EIGENTUMS UND DES STAATS, Berlin 1964, s.195. Se også s. 73 i dette nr. av *vardøger*.
3. MEW, Bd. VII, Berlin 1960, s.89/90.

4. Politiet kan reduseres i den grad de materielle og psykologiske forutsetningene for kriminalitet blir fjernet.
5. Mao Tse-tung: ON PRACTICE, Selected Works, Vol.1, Peking 1965, p.308.
6. Frantz Fanon: JORDENS FORDØMTE, Pax Forlag 1967. Sitatene er fra s. 252, 253 og 256.
7. Ernesto Che Guevara: MENSCH UND SOZIALISMUS AUF CUBA, Köln und München 1966, s. 40 og 48.
8. Mao Tse-tung: ON CONTRADICTION, Selected Works, Vol.1, Peking 1965, p. 321.
9. *ibid*, p. 336.
10. Karl Marx: DIE FRÜHSCHRIFTEN, Hrsg. v. S. Landhut, Stuttgart 1964, s. 239.
11. *ibid*, s. 240.
12. *ibid*, s. 242.
13. Frantz Fanon: JORDENS FORDØMTE, Pax, s. 255.
14. Ernesto Che Guevara: MENSCH UND SOZIALISMUS AUF CUBA, s. 51.